

Prinsjesdag 2023

De Nederlandse economie en overheidsfinanciën na de pandemie

ING Research – Bert Colijn

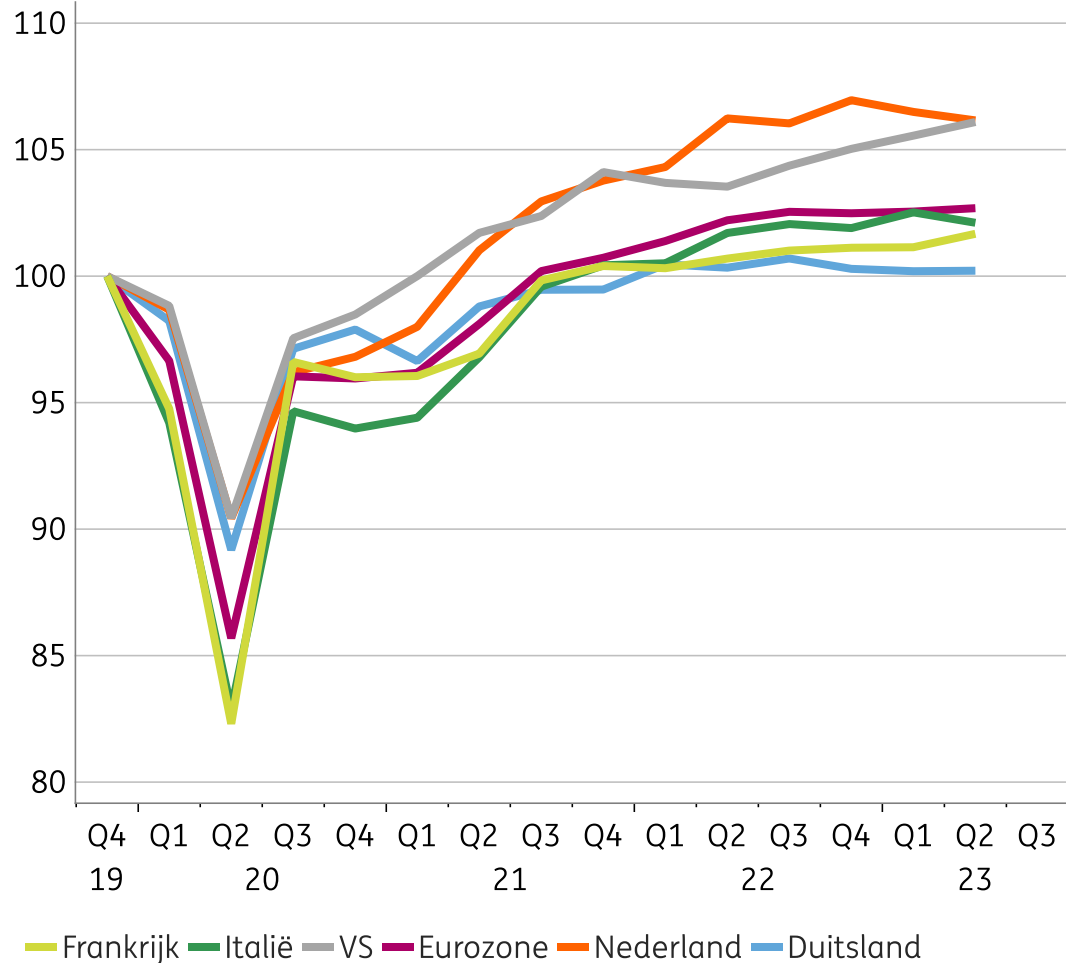
September 2023

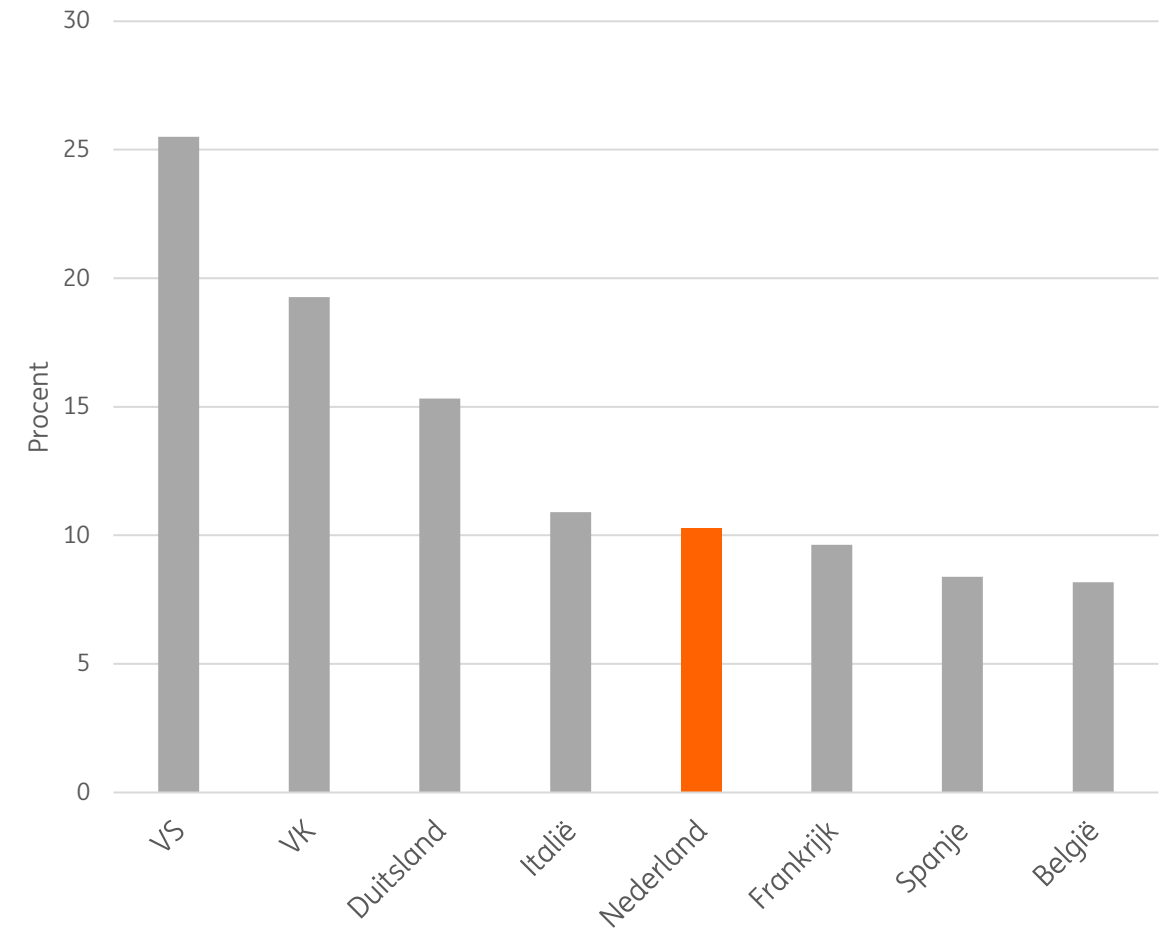
do your thing

De Nederlandse economie heeft zich enorm veerkrachtig getoond in de afgelopen jaren

BBP, 100 = Q4 2019

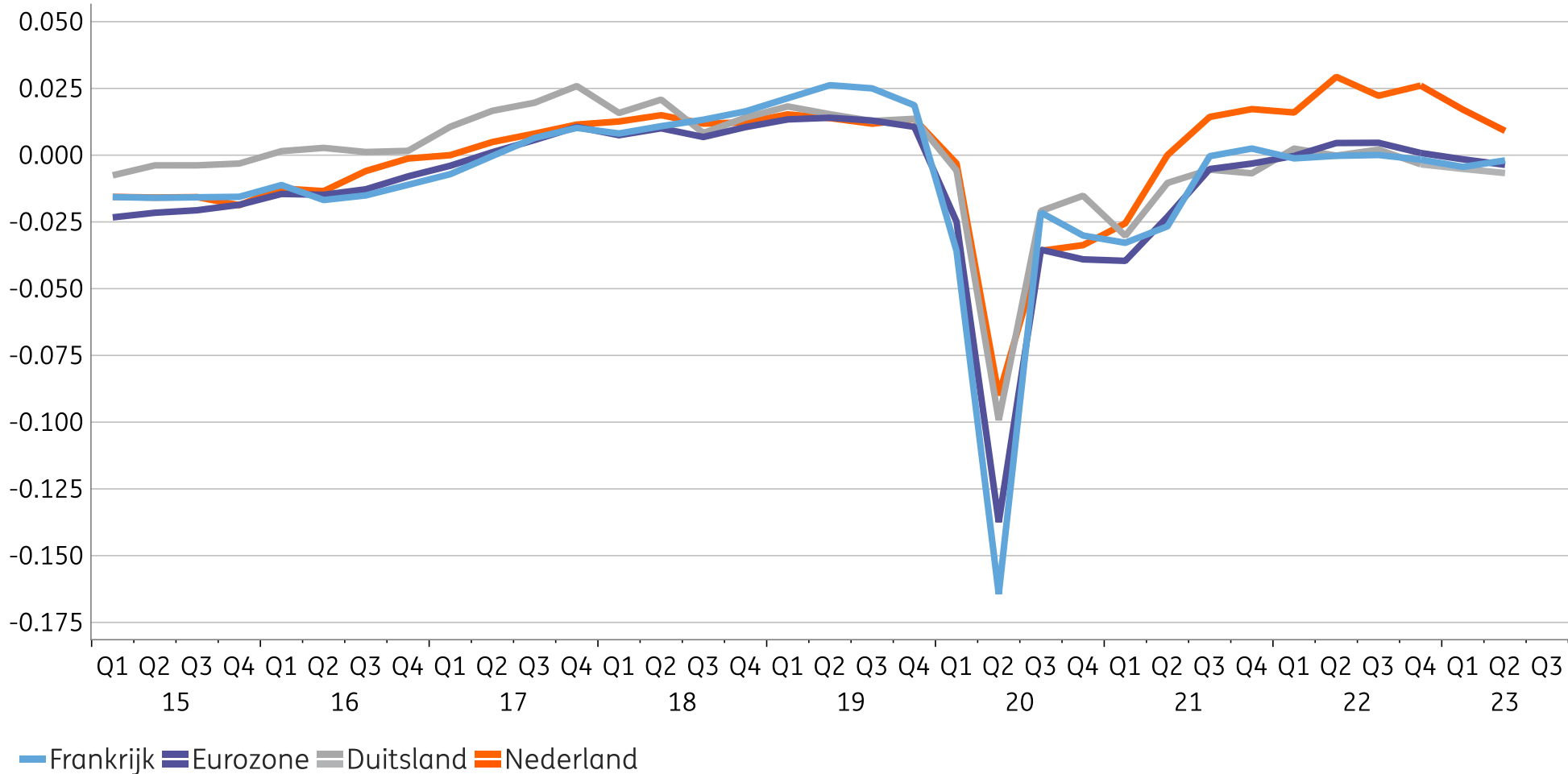
IMF berekeningen van extra overheidssteun in reactie op Covid-19 (% van BBP)

Dat heeft zelfs gezorgd voor wat oververhitting in de Nederlandse economie, veel meer dan in omringende landen

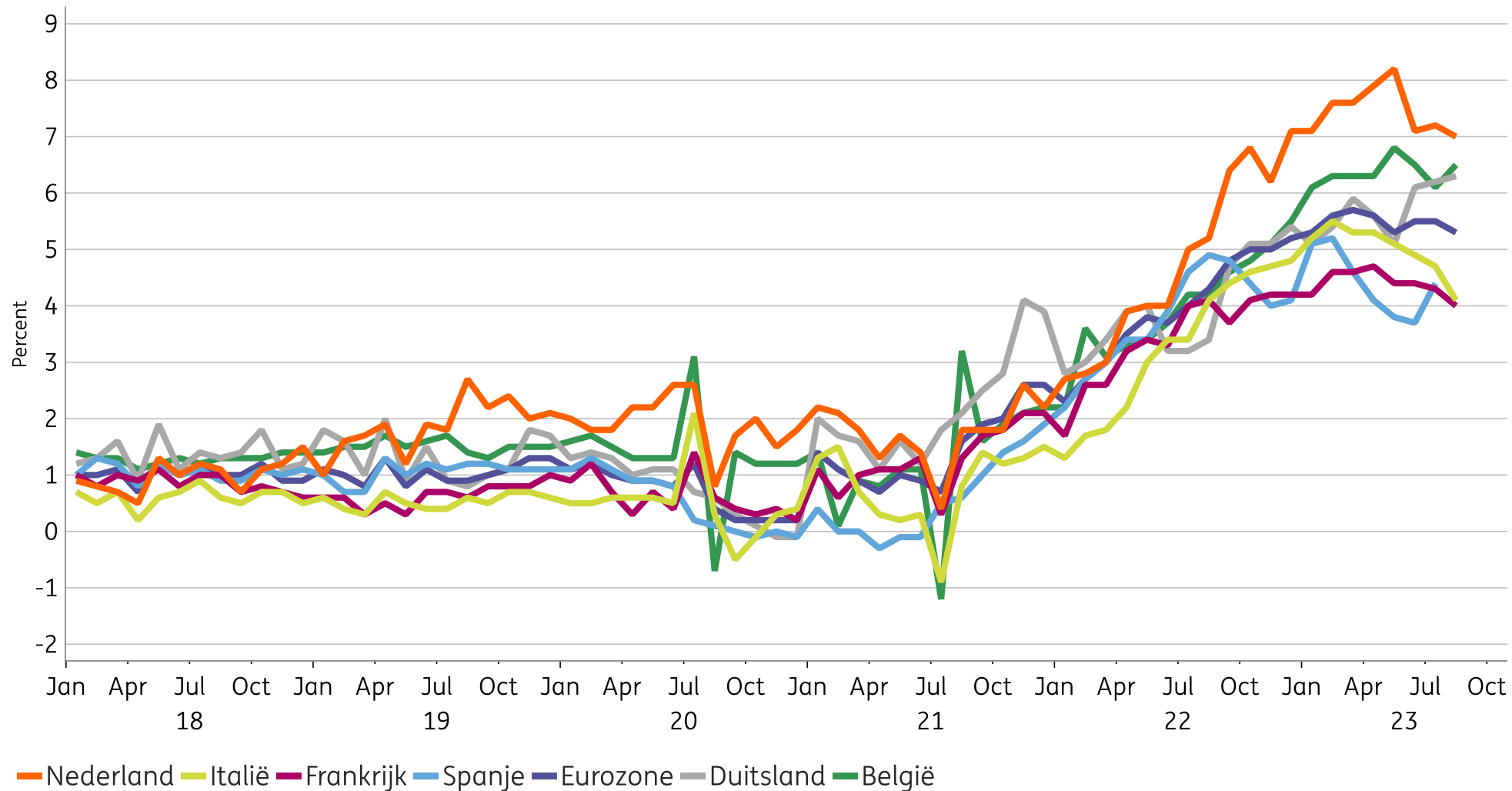
BBP min potentiële output (waardes boven 0 geven oververhitting aan)

Potentiële output van de Europese Commissie, kwadratische distributie gebruikt voor kwartaal data

Dat is terug te zien in de hoge kerninflatie, al is onze verwachting dat inflatie ook in Nederland verder daalt

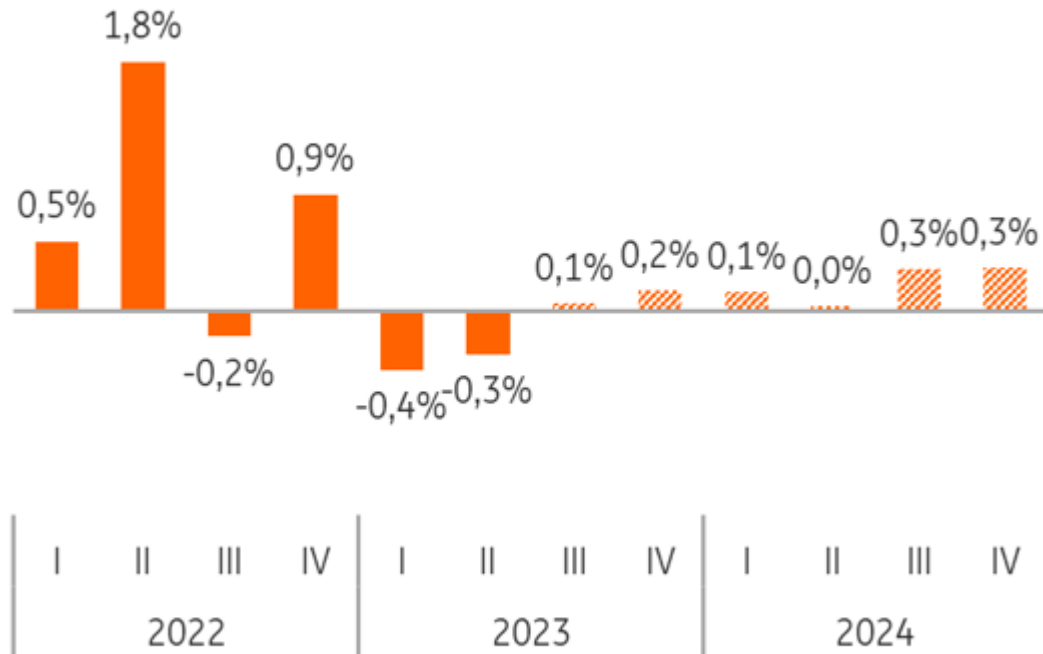
Kerninflatie (HICP, totale index zonder energie, voedsel, alcohol en tabak)

Toch is Nederland ook niet immuun voor wereldwijde schokken. Zijn de laatste jaren exceptioneel of structureel geweest?

Matige economische groei verwacht

Bruto binnenlands product*, verandering kwartaal op kwartaal

*Seizoensgecorrigeerd en in constante prijzen
Bron: CBS en Macrobond, raming ING Research

Raming economische groei

2022: +4.3%

2023: +0.2%

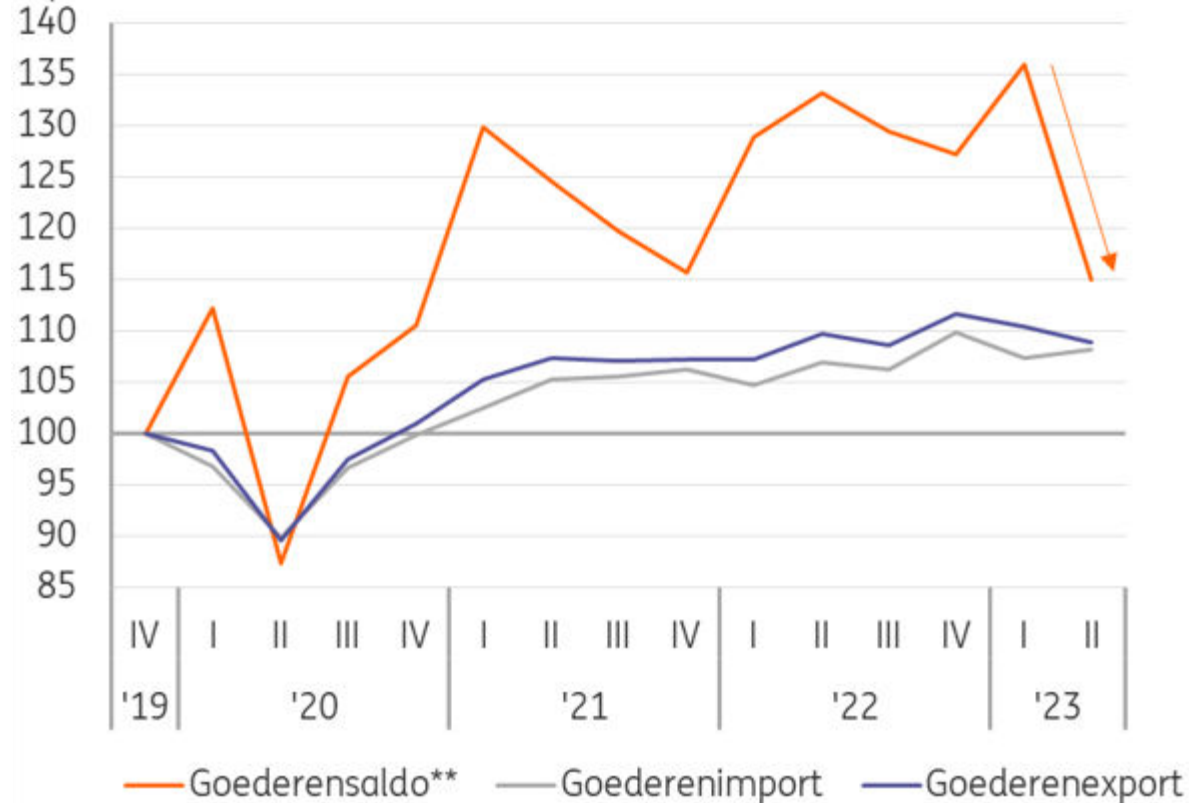
2024: +0.7%

Hoe hebben de schokken van de afgelopen jaren de economie structureel beïnvloed?

De dalende wereldwijde vraag naar goederen zet Nederlandse exporten onder druk, maar is deglobalisering begonnen?

Goederensaldo gedaald in tweede kwartaal door stijging van import en daling van export

Export indices* waar het 4^e kwartaal van 2019 = 100

*Seizoensgecorrigeerd en in constante prijzen

**Dienstenexport minus dienstenimport

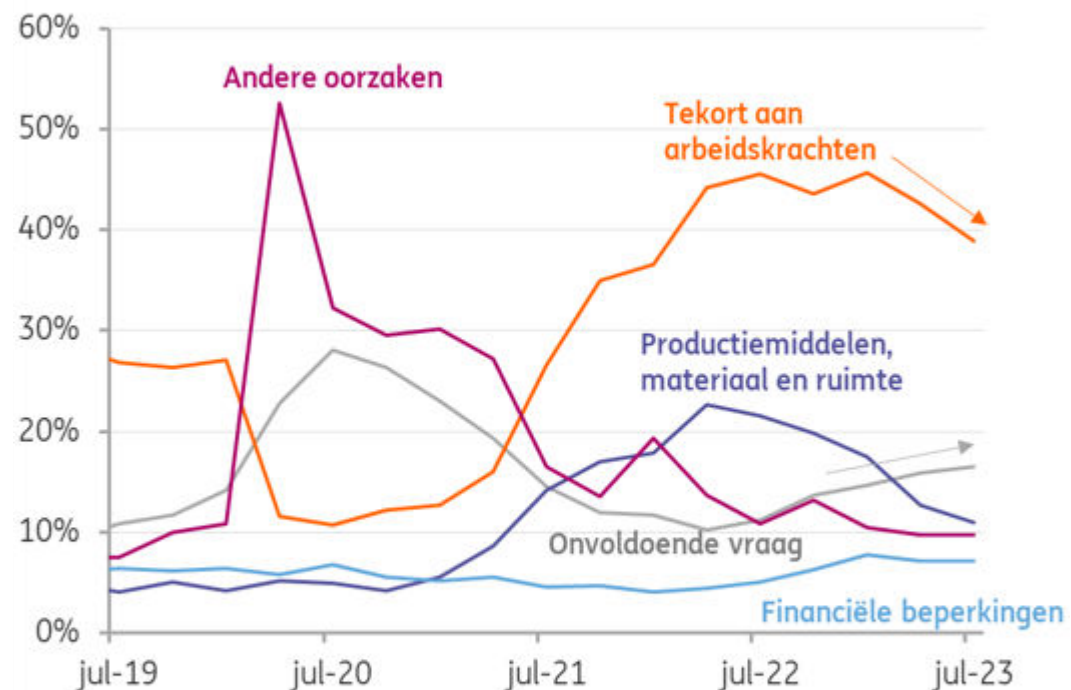
Bron: Macrobond en CBS, bewerking ING Research

En is de krapte op de arbeidsmarkt nu structureel te noemen?

Personeelstekort is nog steeds de belangrijkste belemmering, terwijl vooral onvoldoende vraag een stijgende zorg is

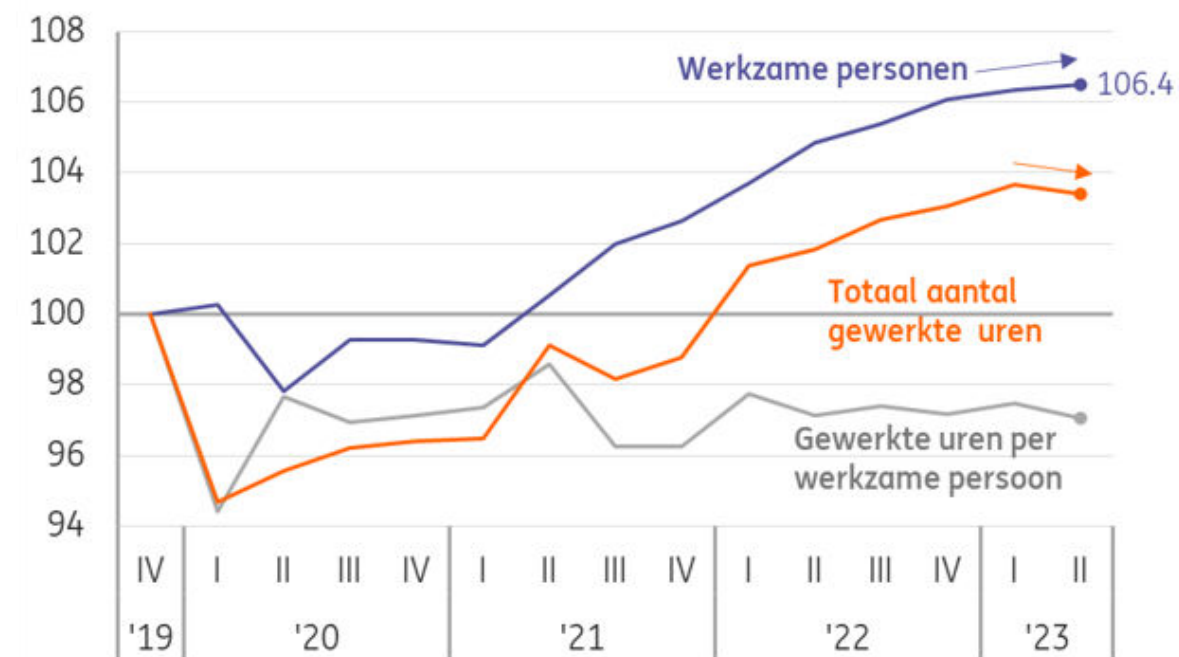
Gewogen aandeel bedrijven* dat factor** als belangrijkste belemmering voor de productie/activiteiten aanmerkt

*Seizoensgecorrigeerd, exclusief financiële en nutsbedrijven en bedrijven met minder dan 5 werknemers
**Niet getoonde antwoordmogelijkheden betreffen "geen belemmeringen" en "weersomstandigheden"
Bron: CBS, EIB, MKB Nederland, KvK en VNO-NCW, bewerking ING Research

Record aantal personen met een baan, terwijl het aantal gewerkte uren daalt

Indices* voor werkgelegenheid waar het 4^e kwartaal van 2019 = 100

*Seizoensgecorrigeerd
Bron: CBS/Macrobond, bewerking ING Research

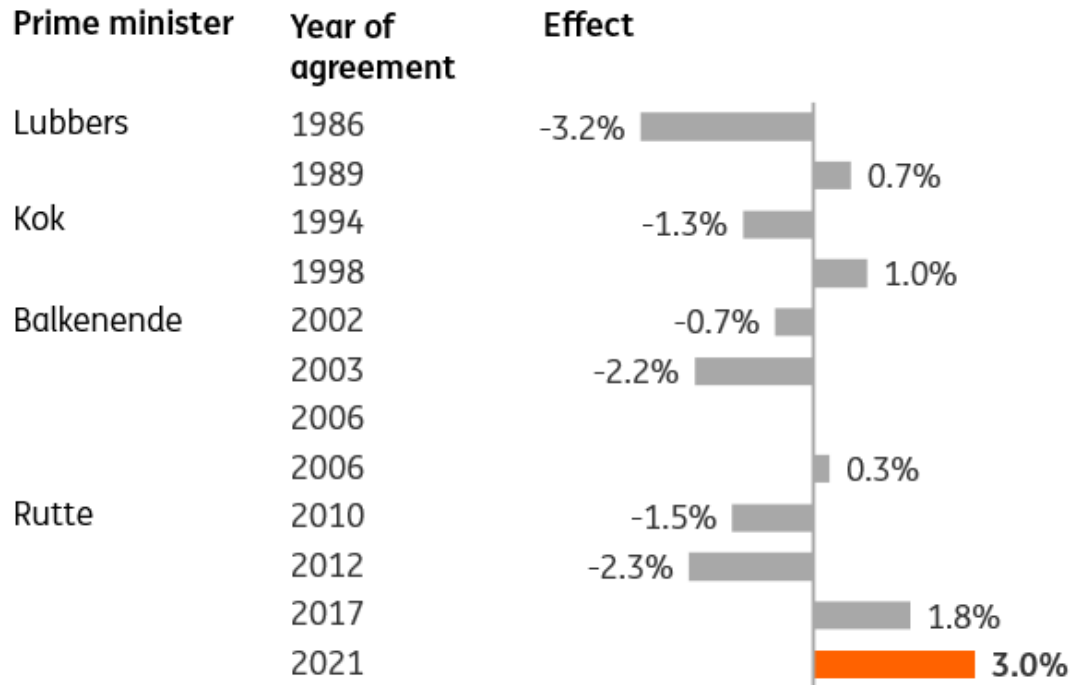

Is het begrotingsbeleid ook structureel anders dan voor de pandemie?

Daarnaast zijn ook de overheidsuitgaven in de post-coronaperiode stimulerend gebleven

Planned net expenditure increase of Rutte IV unprecedented

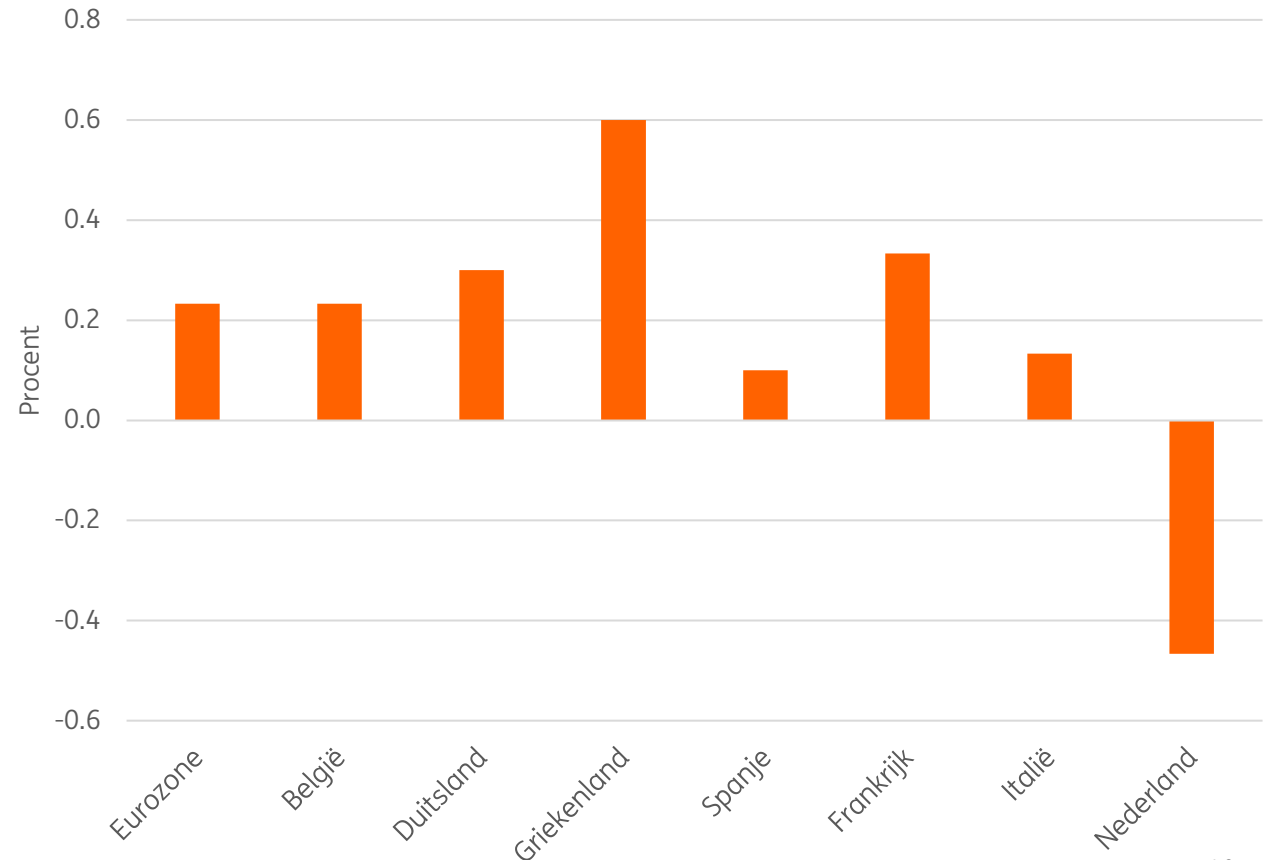
Ex-ante effect of policies in coalition agreement on net annual expenditures per analysed agreement (in % GDP, in last year of term)

Source: Wim Suyker, Wimar Bolhuis and CPB, calculations by ING Research

Gemiddelde jaarlijksebegrotingsimpuls, 2021-2023

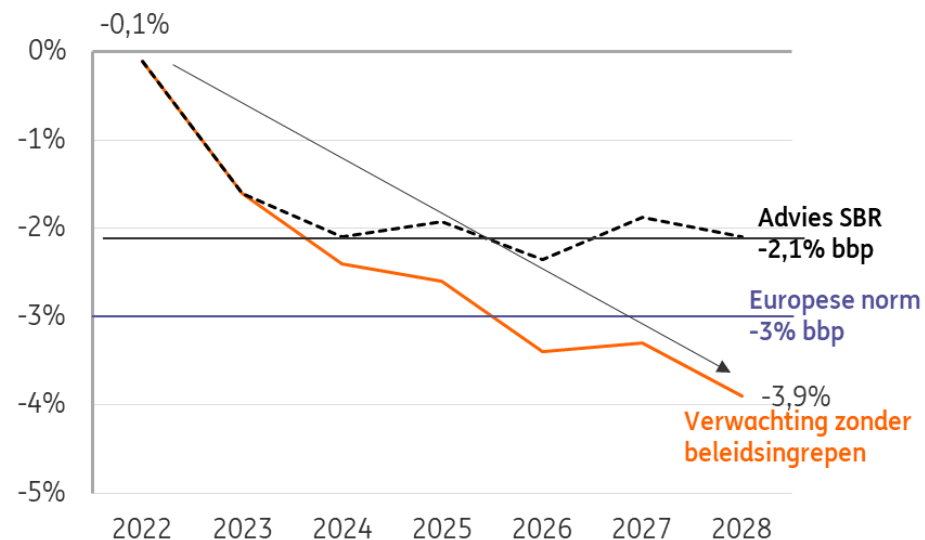
(cijfers Europese Commissie, berekening ING Research)

De overheidsfinanciën verslechteren sterk op middellange termijn: oplopend tekort en hogere schuld

Overheidssaldo verslechtert verder voorbij Europese normen advies Studiegroep Begrotingsruimte

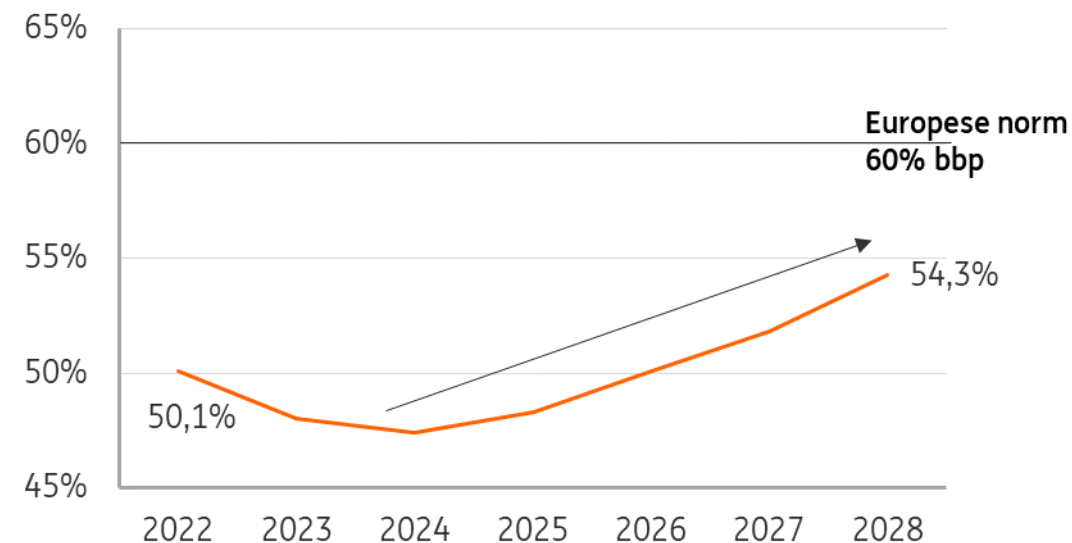
EMU-saldo, als % van het bruto binnenlands product

Bron: CPB cMEV en Studiegroep Begrotingsruimte, bewerking ING Research (vanaf 2024 0,3% bbp hoger als verondersteld als gevolg van "nieuwe informatie" zoals in SBR)

Overheidsschuld verslechtert verder, maar komt op middellange termijn nog niet voorbij de Europese norm

EMU-schuld, als % van het bruto binnenlands product

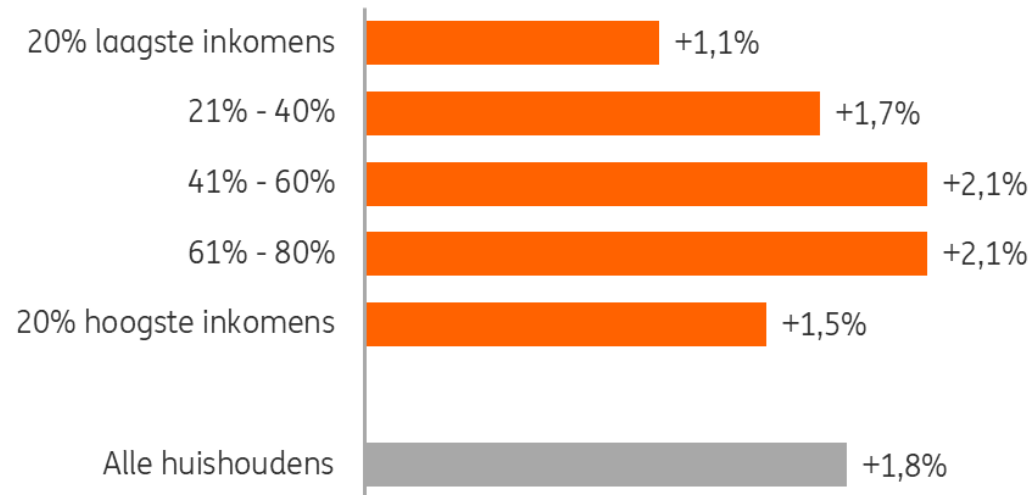

Bron: CPB cMEV, bewerking ING Research

De Miljoenennota 2024 focust vooral op koopkrachtreparatie

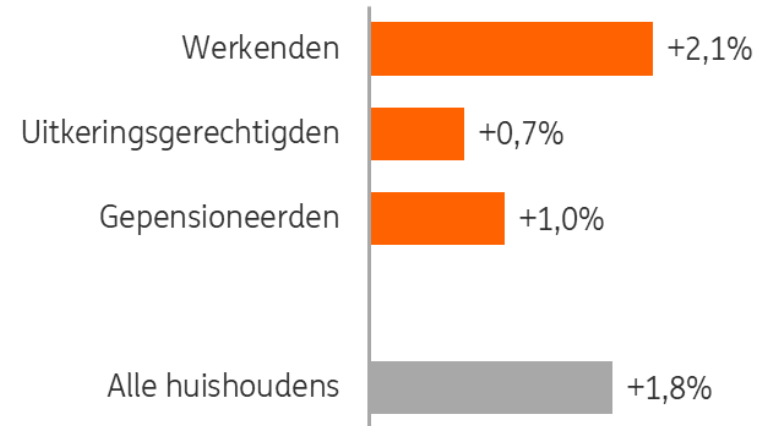
2024: Koopkrachtstijging voor alle inkomensgroepen

Geraamde doorsnee koopkrachtontwikkeling in 2024, naar inkomensgroep

2024: werkenden meest in de plus

Geraamde doorsnee koopkrachtontwikkeling in 2024, naar inkomensbron

Bron: Telegraaf

Contact details

Bert Colijn

Senior economist

@ Bert.Colijn@ing.com

@bertcolijn

Disclaimer and acknowledgement

This document has been prepared by the FICC Research department of ING Bank N.V. ("ING") solely for information purposes without regard to any particular user's investment objectives, financial situation, or means. ING forms part of ING Group (being for this purpose ING Group N.V. and its subsidiary and affiliated companies).

The information in this document is not an investment recommendation and it is not investment, legal or tax advice or an offer or solicitation to purchase or sell any financial instrument. Reasonable care has been taken to ensure that this document is not untrue or misleading when published, but ING does not represent that it is accurate or complete. ING does not accept any liability for any direct, indirect or consequential loss arising from any use of this document. Unless otherwise stated, any views, forecasts, or estimates are solely those of the author(s), as of the date of the document and are subject to change without notice.

The distribution of this document may be restricted by law or regulation in different jurisdictions and persons into whose possession this document comes should inform themselves about, and observe, such restrictions.

Copyright and database rights protection exists in this document and it may not be reproduced, distributed or published by any person for any purpose without the prior express consent of ING. All rights are reserved.

Publication with contributions by Mirjam Bani, Dimitry Fleming and Maurice van Sante and thanks to Marten van Garderen and Lex Hoekstra.

ING Research

@INGnl_Economie

Dutch website

Global website

Yammer: Economics by ING Research NL

Our publications in your inbox

